HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

17 ianuarie 2008 *

În cauzele conexate C-37/06 și C-58/06,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 234 CE de Finanzgericht Hamburg (Germania), prin Deciziile din 10 și din 12 ianuarie 2006, primite de Curte la 23 ianuarie și, respectiv, la 3 februarie 2006, în procedurile

Viamex Agrar Handels GmbH (C-37/06),

Zuchtvieh-Kontor GmbH (ZVK) (C-58/06)

împotriva

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka (raportor), A. Ó Caoimh și doamna P. Lindh, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 martie 2007,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Viamex Agrar Handels GmbH, de W. Schedl, Rechtsanwalt;

— pentru Zuchtvieh-Kontor GmbH (ZVK), de K. Landry, Rechtsanwalt;

— pentru Haupzollamt Hamburg-Jonas, de doamna G. Seber, în calitate de agent;

— pentru guvernul suedez, de doamna A. Falk, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul F. Erlbacher, în calitate de agent;

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 13 septembrie 2007,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc validitatea articolului 1 și a articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 615/98 al Comisiei din 18 martie 1998 de stabilire a normelor specifice de aplicare a regimului restituirilor la export în ceea ce privește bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului (JO L 82, p. 19).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Viamex Agrar Handels GmbH (denumită în continuare „Viamex") și Zuchtvieh-Kontor GmbH (ZVK) (denumită în continuare „ZVK"), pe de o parte, și Hauptzollamt Hamburg-Jonas (denumit în continuare „Hauptzollamt"), pe de altă parte, având ca obiect restituirile la exportul de bovine vii către Liban și, respectiv, către Egipt.

Cadrul juridic

3 Articolul 13 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul (CEE) nr. 805/68 al Consiliului din 27 iunie 1968 privind organizarea comună a piețelor în sectorul cărnii de vită și mânzat (JO L 148, p. 24), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2634/97 al Consiliului din 18 decembrie 1997 (JO L 356 p. 13, denumit în continuare „Regulamentul nr. 805/68"), prevede că plata restituirii la exportul de animale vii este condiționată de respectarea legislației comunitare cu privire la bunăstarea animalelor și în special cu privire la protecția animalelor în cursul transportului.

4 Normele de aplicare a Regulamentului nr. 805/68 au fost prevăzute prin Regulamentul nr. 615/98.

5 Articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 prevede că plata restituirilor la exportul de animale vii din specia bovină este condiționată de respectarea, în cursul transportului animalelor până la prima lor descărcare în țara terță de destinație finală, a dispozițiilor Directivei 91/628/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1991 privind protecția animalelor în cursul transportului și de modificare a Directivelor 90/425/CEE și 91/496/CEE (JO L 340, p. 17, Ediție specială, 03/vol. 10, p. 182), astfel cum a fost modificată prin Directiva 95/29/CE a Consiliului din 29 iunie 1995 (JO L 148, p. 52, Ediție specială, 03/vol. 17, p. 56, denumită în continuare „Directiva 91/628”) și a dispozițiilor Regulamentului nr. 615/98.

6 Potrivit articolului 2 din acest regulament, se efectuează un control al animalelor la ieșirea de pe teritoriul vamal al Comunității Europene. Un medic veterinar oficial trebuie să verifice și să certifice că animalele sunt apte pentru călătoria prevăzută, în conformitate cu dispozițiile Directivei 91/628, că mijlocul de transport prin intermediul căruia animalele vor părăsi teritoriul vamal al Comunității este conform cu dispozițiile acestei directive și că au fost luate măsuri pentru a îngriji animalele pe durata călătoriei în conformitate cu dispozițiile directivei menționate.

7 În temeiul articolului 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 615/98, cererea de plată a restituirilor la export trebuie completată cu dovada că dispozițiile articolului 1 din acest regulament au fost respectate, dovada respectivă efectuându-se prin prezentarea exemplarului de control T5 și a raportului de control din partea unei societăți de control, însoțit de un certificat veterinar.

8 Cu toate acestea, articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 prevede că restituirea la export nu se plătește pentru animalele moarte în cursul transportului

sau pentru animalele pentru care autoritatea competentă apreciază că Directiva 91/628 nu a fost respectată, având în vedere documentele prevăzute la alineatul (2) al articolului 5 menționat, rapoartele de control prevăzute la articolul 4 din acest regulament și/sau orice alt element de care dispune referitor la respectarea dispozițiilor menționate la articolul 1 din regulamentul respectiv.

9 Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 91/628 prevede că statele membre se asigură că duratele de deplasare și de odihnă, precum și intervalele de hrănire și de adăpare sunt în conformitate cu cele prevăzute de capitolul VII din anexa la această directivă.

10 În cazul transportului rutier al animalelor vii din specia bovină, punctul 48.4 litera (d) din capitolul VII din anexa la Directiva 91/628 impune respectarea unui timp de odihnă suficient, de cel puțin o oră, după 14 ore de transport. După expirarea acestui timp de odihnă, transportul poate continua timp de 14 ore. Astfel, durata maximă a transportului este stabilită la 29 de ore. Punctul 48.8 prevede totuși că durata de călătorie poate să fie prelungită cu două ore, în interesul animalelor, ținând seama în special de proximitatea locului de destinație.

11 În temeiul punctului 48.5 din capitolul VII din anexa la Directiva 91/628, după expirarea duratei de călătorie stabilite, animalele trebuie să beneficieze de un timp de odihnă de cel puțin 24 de ore.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

12 În prima acțiune principală, Viamex a declarat la Hauptzollamt Kiel exportul către Liban a 35 de bovine vii. În special în temeiul articolului 1 și al articolului 5 alineatul

(3) din Regulamentul nr. 615/98, prin Decizia din 1 februarie 2001, Hauptzollamt a respins cererea de restituire la export care i-a fost adresată de către Viamex, pe motivul că, în urma examinării planului de transport furnizat de această societate, a reieşit că perioada de odihnă de 24 de ore prevăzută la punctul 48.5 din capitolul VII din anexa la Directiva 91/628 nu a fost respectată. Viamex a arătat totuşi că nerespectarea acestei dispoziţii se datora împrejurării că medicul veterinar oficial i-a impus reluarea transportului înainte de împlinirea perioadei de odihnă de 24 de ore. Hauptzollamt consideră că, în pofida acestei împrejurări, Viamex ar fi trebuit să se informeze cu privire la duratele de odihnă prevăzute de Directiva 91/628. În plus, Viamex nu ar fi respectat, din cauza formalităţilor de constatare a unui accident şi a unui control al autovehiculelor de mare tonaj, durata maximă a celei de a doua etape de transport prevăzută la punctul 48.4 litera (d) din capitolul VII din anexa la Directiva 91/628.

13 În cea de a doua acţiune principală, ZVK a declarat la Hauptzollamt Bamberg exportul către Egipt a 32 de bovine vii şi a solicitat în acest temei o restituire anticipată la export pe care Hauptzollamt i-a acordat-o. Cu toate acestea, prin decizia de modificare din 1 septembrie 2003, Hauptzollamt a decis să solicite rambursarea acestei restituiri, majorată cu 10 %, în special pe motivul că animalele fuseseră transportate timp de mai mult de 14 ore, cu încălcarea dispoziţiilor Directivei 91/628. Cea de a doua etapă a transportului ar fi durat, într-adevăr, 15 ore şi 45 de minute. Depăşirea duratei maxime a celei de a doua etape a transportului ar avea, în plus, drept consecinţă faptul că societatea ZVK nu a respectat norma prevăzută la punctul 48.5 din capitolul VII din anexa la Directiva 91/628, potrivit căreia, după o perioadă maximă de transport de 29 de ore, animalele trebuie descărcate, hrănite, adăpate şi trebuie să beneficieze de un timp de odihnă de cel puţin 24 de ore.

14 Întrucât contestaţiile formulate de Viamex şi de ZVK împotriva Deciziilor Hauptzollamt din 1 februarie 2001 şi, respectiv, din 1 septembrie 2003 nu au fost admise, aceste societăţi au decis să formuleze o acţiune la Finanzgericht Hamburg care, considerând că soluţionarea celor două litigii cu care a fost sesizat depinde de

interpretarea unor dispoziții comunitare, a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, care sunt formulate în termeni identici în fiecare dintre cauzele menționate:

„1) Articolul 1 din Regulamentul […] nr. 615/98 este valid în măsura în care condiționează acordarea restituirii la export de respectarea Directivei 91/628 […]?

2) În ipoteza unui răspuns afirmativ la întrebarea anterioară: dispoziția care figurează la articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, potrivit căreia restituirea la export nu se plătește pentru animalele pentru care autoritatea competentă apreciază – având în vedere orice alt element de care dispune cu privire la respectarea dispozițiilor menționate de articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 – că Directiva [91/628] nu a fost respectată, este compatibilă cu principiul proporționalității?”

15 Prin Ordonanța președintelui Curții din 17 februarie 2006, cauzele C-37/06 și C-58/06 au fost conexate în vederea derulării procedurii scrise și orale, precum și a pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

16 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 este valid în măsura în care

condiționează plata restituirilor la exportul animalelor vii de respectarea Directivei 91/628. Mai exact, instanța de trimitere ridică problema existenței unei legături între regimul restituirilor la export care ține de politica agricolă comună și dreptul comunitar privind protecția animalelor.

17 Articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 de stabilire a normelor specifice de aplicare a regimului restituirilor la export în ceea ce privește bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului prevede că, pentru aplicarea articolului 13 alineatul (9) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 805/68, plata restituirilor la exportul animalelor vii din specia bovină înscrise la poziția 0102 din Nomenclatura Combinată este condiționată de respectarea în special a dispozițiilor Directivei 91/628.

18 Astfel cum a arătat avocatul general la punctele 28-33 din concluzii, trebuie amintit, în primul rând, că trimiterea efectuată de articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 la Directiva 91/628 și care stabilește o legătură între regimul restituirilor la export și protecția animalelor în cursul transportului este rezultatul alegerii făcute de Consiliul Uniunii Europene în cadrul Regulamentului nr. 805/68 și cu privire la care Comisia Comunităților Europene s-a limitat să precizeze normele de aplicare în Regulamentul nr. 615/98.

19 Articolul 1 din Regulamentul nr. 615/98 are drept scop să pună în aplicare articolul 13 alineatul (9) din Regulamentul nr. 805/68, potrivit căruia plata restituirii la exportul animalelor vii este condiționată de respectarea dispozițiilor prevăzute de legislația comunitară referitoare la bunăstarea animalelor și în special la protecția animalelor în cursul transportului. Articolul 13 alineatul (9) menționat a fost introdus pentru a remedia practica potrivit căreia nu se ținea întotdeauna seama de bunăstarea animalelor în timpul transportării lor.

20 Într-adevăr, din cele două considerente ale Regulamentului nr. 2634/97, care a inserat ultimul paragraf al articolului 13 alineatul (9) din Regulamentul nr. 805/68, reiese că experiența dobândită în punerea în aplicare a Directivei 91/628 a demonstrat că bunăstarea animalelor vii nu era întotdeauna respectată în cazul exportului animalelor și că, din motive practice, era necesar să se încredințeze Comisiei sarcina de a stabili normele de aplicare a dispozițiilor în materie. Al cincilea considerent al Regulamentului nr. 615/98 precizează, în această privință, că trebuie luate și aplicate în mod uniform măsuri suplimentare cu caracter disuasiv dacă, pe baza stării fizice și/sau a sănătății mai multor animale din același lot, se dovedește că nu au fost respectate dispozițiile privind protecția animalelor în cursul transportului.

21 De altfel, chiar considerente similare au îndrumat instituțiile comunitare să înlocuiască Directiva 91/628 cu Regulamentul (CE) nr. 1/2005 al Consiliului din 22 decembrie 2004 privind protecția animalelor în timpul transportului și al operațiunilor conexe și de modificare a Directivelor 64/432/CEE și 93/119/CE și a Regulamentului (CE) nr. 1255/97 (JO 2005, L 3, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 62, p. 3).

22 Trebuie amintit, în al doilea rând, că protecția bunăstării animalelor reprezintă un obiectiv legitim de interes general a cărui importanță s-a tradus în special prin adoptarea de către statele membre a Protocolului privind protecția și bunăstarea animalelor anexat la Tratatul de instituire a Comunității Europene (JO 1997, C 340, p. 110) sau, de asemenea, prin semnarea de către Comunitate a Convenției Europene privind protecția animalelor în timpul transportului internațional (revizuită) [Decizia 2004/544/CE a Consiliului din 21 iunie 2004 privind semnarea Convenției Europene privind protecția animalelor în timpul transportului internațional (revizuită), JO L 241, p. 21, Ediție specială, 03/vol. 59, p. 64]. Importanța acestui obiectiv este reflectată și prin Declarația nr. 24 privind protecția animalelor anexată la Actul final al Tratatului privind Uniunea Europeană.

23 De altfel, Curtea a constatat în numeroase rânduri interesul pe care Comunitatea îl are față de sănătatea și față de protecția animalelor (Hotărârea din 1 aprilie 1982,

Holdijk și alții, 141/81-143/81, Rec., p. 1299, punctul 13, și Hotărârea din 23 februarie 1988, Regatul Unit/Consiliul, 131/86, Rec., p. 905, punctul 17). Aceasta a statuat în special că urmărirea obiectivelor politicii agricole comune nu poate face abstracție de cerințe de interes general precum protecția sănătății și a vieții animalelor, cerințe de care instituțiile comunitare trebuie să țină seama în exercitarea competențelor lor și în special în cadrul organizărilor comune ale piețelor.

24 Rezultă că, stabilind astfel o legătură între plata restituirilor la exportul animalelor vii din specia bovină și respectarea reglementării comunitare privind bunăstarea animalelor, legiuitorul comunitar urmărește protejarea unor cerințe de interes general, obiectiv a cărui respectare nu poate, în sine, să conducă la constatarea nevalidității articolului 1 din Regulamentul nr. 615/98. Trimiterea astfel efectuată are, în plus, avantajul de a garanta faptul că bugetul Comunității nu finanțează exporturi care ar fi realizate cu încălcarea dispozițiilor comunitare privind bunăstarea animalelor.

25 Instanța de trimitere remarcă totuși, în esență, că Regulamentul nr. 615/98 și Directiva 91/628 urmăresc obiective de natură diferită și că un regulament nu poate face trimitere astfel în mod general la o directivă care de altfel este „în mod regretabil lipsită de precizie”.

26 În această privință trebuie să se sublinieze că simplul fapt că plata restituirilor la exportul animalelor vii din specia bovină este condiționată, prin intermediul Regulamentului nr. 615/98, de respectarea unui anumit număr de condiții stabilite de o reglementare care urmărește obiective care îi sunt specifice nu poate fi considerat, în sine, o cauză de nevaliditate a regulamentului menționat, din moment ce, după cum a constatat Curtea la punctele 22-24 din prezenta hotărâre, obiectivele astfel urmărite sunt nu numai perfect legitime, ci constituie și obligații aflate în mod constant și permanent, în temeiul dreptului comunitar, în sarcina tuturor statelor membre și a instituțiilor în contextul formulării și al punerii în aplicare a politicii agricole comune.

27 Cu siguranță, în temeiul unei jurisprudențe constante, o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații pentru particulari (a se vedea în special Hotărârea din 26 februarie 1986, Marshall, 152/84, Rec., p. 723, punctul 48, Hotărârea din 5 octombrie 2004, Pfeiffer și alții, C-397/01-C-403/01, Rec., p. I-8835, punctul 108, Hotărârea din 3 mai 2005, Berlusconi și alții, C-387/02, C-391/02 și C-403/02, Rec., p. I-3565, punctul 73, precum și Hotărârea din 7 iunie 2007, Carp, C-80/06, Rep., p. I-4473, punctul 20).

28 Cu toate acestea, nu se poate exclude, din principiu, ca dispozițiile unei directive să își poată găsi aplicarea prin intermediul unei trimiteri exprese realizate de un regulament la dispozițiile acesteia, sub rezerva respectării principiilor generale de drept și în special a principiului securității juridice.

29 În plus, trebuie arătat că trimiterea generală, efectuată de Regulamentul nr. 615/98 la Directiva 91/628, are drept obiectiv să garanteze, pentru aplicarea articolului 13 alineatul (9) din Regulamentul nr. 805/68, respectarea dispozițiilor pertinente din directiva menționată în domeniul bunăstării animalelor vii și în special al protecției animalelor în cursul transportului. Prin urmare, trimiterea menționată, care stabilește condițiile pentru acordarea restituirilor, nu poate fi interpretată ca acoperind totalitatea dispozițiilor Directivei 91/628 și în special pe acelea care nu au legătură cu obiectivul principal urmărit de această directivă.

30 În consecință, nu se poate susține în mod util, astfel cum a procedat reclamanta în acțiunea principală în cauza C-58/06, că trimiterea menționată este contrară principiului securității juridice în măsura în care acoperă ansamblul dispozițiilor Directivei 91/628.

31 Din totalitatea considerentelor precedente, reiese că examinarea primei întrebări nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 1 din Regulamentul nr. 615/98.

Cu privire la a doua întrebare

32 Prin intermediului celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 este compatibil cu principiul proporționalității în măsura în care, potrivit modului de redactare a acestei dispoziții, orice încălcare a uneia dintre dispozițiile din Directiva 91/628 este în mod automat și independent de o atingere dovedită adusă bunăstării animalelor sancționată prin pierderea totală a restituirii la export.

33 Mai întâi, trebuie precizat că principiul proporționalității, care reprezintă un principiu general de drept comunitar și care a fost confirmat în repetate rânduri de jurisprudența Curții, în special în domeniul politicii agricole comune (a se vedea în special Hotărârea din 12 iulie 2001, Jippes și alții, C-189/01, Rec., p. I-5689, punctul 81, precum și Hotărârea din 7 septembrie 2006, Spania/Consiliul, C-310/04, Rec., p. I-7285, punctul 97), trebuie respectat ca atare atât de legiuitorul comunitar, cât și de legiuitorul și de instanțele naționale care aplică dreptul comunitar. Acest principiu trebuie respectat de asemenea de autoritățile naționale competente în cadrul aplicării dispozițiilor Regulamentului nr. 615/98.

34 Apoi, trebuie amintit că, deși este ținut de principiul proporționalității, legiuitorul comunitar dispune, în domeniul politicii agricole comune, de o largă putere de apreciere care corespunde responsabilităților politice pe care i le atribuie articolele 34 CE-37 CE. În consecință, controlul instanței trebuie să se limiteze la a verifica dacă

măsura în cauză nu este afectată de o eroare vădită sau de un abuz de putere ori dacă autoritatea în discuție nu și-a depășit în mod evident limitele puterii sale de apreciere (a se vedea în acest sens Hotărârea Jippes și alții, citată anterior, punctul 80).

35 În ceea ce privește principiul proporționalității, acesta impune ca actele instituțiilor comunitare să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru a atinge obiectivele urmărite în mod legitim de reglementarea în cauză, având în vedere că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 1990, Fedesa și alții, C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 13, precum și Hotărârea Jippes și alții, citată anterior, punctul 81).

36 În sfârșit, în ceea ce privește controlul jurisdicțional al condițiilor de punere în aplicare a unui asemenea principiu, având în vedere larga putere de apreciere de care dispune legiuitorul comunitar în domeniul politicii agricole comune, numai caracterul vădit inadecvat al unei măsuri adoptate în acest domeniu în raport cu obiectivul pe care instituția competentă înțelege să îl urmărească poate afecta legalitatea unei astfel de măsuri (a se vedea Hotărârile citate anterior Fedesa și alții, punctul 14, și Jippes și alții, punctul 82). Astfel, nu se pune problema de a stabili dacă măsura adoptată de legiuitor era singura sau cea mai bună posibilă, ci dacă aceasta era în mod vădit inadecvată (Hotărârea Jippes și alții, citată anterior, punctul 83).

37 În speță, este necesar să se amintească faptul că, prin prisma redactării articolului 1 și a articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 și a finalității regulamentului menționat, respectarea dispozițiilor Directivei 91/628 reprezintă o condiție prealabilă pentru plata restituirilor la export. Într-adevăr, articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 prevede pierderea dreptului la restituire prin neplata acesteia ca o consecință a nerespectării dispozițiilor directivei menționate. Este necesar,

aşadar, să se verifice dacă cerinţele privind acordarea restituirii la export prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 sunt conforme cu principiul proporţionalităţii.

38 Este necesar, în această privinţă, să se arate că autorităţile competente ale statelor membre nu pot decide cu privire la valoarea restituirii la export decât în temeiul a două cazuri foarte diferite prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98. În primul caz, atunci când moartea animalelor ar fi cauzată de nerespectarea dispoziţiilor Directivei 91/628, legiuitorul comunitar nu acordă nicio marjă de apreciere autorităţii competente, din moment ce prevede în mod expres că restituirea nu se plăteşte. În schimb, în al doilea caz, dacă respectiva autoritate apreciază că Directiva 91/628 nu a fost respectată fără ca această nerespectare să fi antrenat totuşi moartea animalelor, legiuitorul comunitar acordă autorităţii competente o anumită marjă de apreciere pentru a decide dacă nerespectarea unei dispoziţii a directivei menţionate poate antrena pierderea, reducerea sau menţinerea restituirii la export.

39 Cu toate acestea, o astfel de marjă de apreciere nu este nelimitată, din moment ce este încadrată de articolul 5 din Regulamentul nr. 615/98. Autoritatea competentă poate aprecia că Directiva 91/628 nu a fost respectată numai având în vedere documentele prevăzute la alineatul (2) al articolului 5 menţionat, rapoartele de control prevăzute la articolul 4 din acest regulament şi/sau orice alt element de care dispune cu privire la respectarea dispoziţiilor menţionate la articolul 1 din regulamentul respectiv.

40 Or, documentele menţionate la articolul 5 din Regulamentul nr. 615/98 şi rapoartele menţionate la articolul 4 din acelaşi regulament se referă toate la starea fizică şi/sau la sănătatea animalelor în timpul transportului lor. Autoritatea competentă poate, aşadar, considera că Directiva 91/628 nu a fost respectată numai în temeiul documentelor referitoare la sănătatea animalelor care trebuie furnizate de către

exportator, precum exemplarul de control T5 care permite să se verifice în special dacă animalele erau apte pentru călătorie și dacă mijlocul de transport era conform cu dispozițiile acestei directive.

41 Această interpretare nu poate fi repusă în discuție de modul de redactare a articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98, potrivit căruia autoritatea competentă poate aprecia deopotrivă că Directiva 91/628 nu a fost respectată având în vedere orice alt element de care dispune. Într-adevăr, această formulare trebuie interpretată de asemenea în sensul că vizează elemente care au incidență asupra bunăstării animalelor.

42 În aceste condiții, articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 trebuie interpretat în sensul că nerespectarea Directivei 91/628, care poate antrena o reducere sau o pierdere a restituirii la export, vizează dispozițiile acestei directive care au incidență asupra bunăstării animalelor, adică asupra stării lor fizice și/sau a sănătății lor, iar nu pe acelea dintre dispozițiile menționate care, în principiu, nu au o astfel de incidență.

43 Condițiile stabilite la articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 sunt, așadar, conforme cu principiul proporționalității.

44 Revine autorității competente să aprecieze dacă nerespectarea unei dispoziții a Directivei 91/628 a avut incidență asupra bunăstării animalelor, dacă o astfel de nerespectare poate fi, eventual, remediată și dacă aceasta trebuie să antreneze pierderea, reducerea sau menținerea restituirii la export. De asemenea, este de competența aceleiași autorități să decidă dacă trebuie redusă restituirea la export proporțional cu numărul

animalelor care, în opinia acesteia, ar fi putut suferi ca urmare a nerespectării Directivei 91/628 sau dacă trebuie să nu se plătească această restituire în măsura în care nerespectarea unei dispoziții a directivei menționate a avut incidență asupra bunăstării tuturor animalelor.

45 Având în vedere ansamblul considerentelor precedente, trebuie să se concluzioneze că examinarea condițiilor de acordare a restituirilor la export nu a evidențiat niciun element care să permită să se aprecieze că articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 este vădit inadecvat în raport cu obiectivul urmărit, și anume acela de a asigura, în cadrul regimului restituirilor la export, protecția animalelor vii în cursul transportului.

46 Reiese astfel că examinarea celei de a doua întrebări nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 prin prisma principiului proporționalității. Este de competența instanței de trimitere să verifice dacă autoritățile competente au aplicat dispozițiile pertinente din Regulamentul nr. 615/98 în conformitate cu principiul menționat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

1) **Examinarea primei întrebări nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 1 din Regulamentul (CE) nr. 615/98 al Comisiei din 18 martie 1998 de stabilire a normelor specifice de aplicare a regimului restituirilor la export în ceea ce privește bunăstarea animalelor vii din specia bovină în cursul transportului.**

2) **Examinarea celei de a doua întrebări nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 615/98 prin prisma principiului proporționalității. Este de competența instanței de trimitere să verifice dacă autoritățile competente au aplicat dispozițiile relevante din Regulamentul nr. 615/98 în conformitate cu principiul menționat.**

Semnături